

Miről beszél még a könyvtári statisztika?

Könczöl Imrének „Erről is beszél a könyvtári statisztika” című, lapunk augusztusi számában közölt írásával kapcsolatban az *Egri Megyei Könyvtártól* levelet kaptunk, mely sérelmezi a szerzőnek a Heves megyei könyvtárakra vonatkozó megállapításait. A *Könyvtártudományi és Módszertani Központ* — a szerkesztőség felkérésére — megvizsgálta az észrevételeket, s megállapította, hogy a „Településeink könyvtári ellátása” c. KMK kiadvány, amelynek adatait Könczöl Imre említett cikke elemezte, néhány helyen téves, helyesbítésre szorul. A korrekciónak helyt adva szükségesnek tartjuk néhány közérdekű tanulság levonását is.

A jelenlegi statisztikai összesítési rendszer egyidős a tanácsi hálózattal. Ez az évek során változásokon ment át, a statisztika azonban lényegében a régi maradt. Addig ugyanis, amíg a kulturális ellátás anyagi alapját központilag osztották el, nem volt szükség többre, mint amit a *Művelődésügyi Minisztérium* által kiadott *Statisztikai Tájékoztató* tartalmazott. Ez nélkülözhetetlen eszköze az országos irányításnak, jó a megyei adatok összevetésére is, de a járások már nem használhatják, a könyvtárak 99%-át fenntartó *városi és községi tanácsokhoz pedig el sem jut*. De ha eljutna, sem tudnák használni, mivel a könyvtárak tanácsi kezelésbe adása és a tanácsok hatáskörének nagyfokú kiterjesztése óta más, formájában, szerkezetében és hatósugarában megváltoztatott Statisztikai Tájékoztatóra van szükség.

A KMK már 1966-ban javaslatot készített a jelentések modern feldolgozására. Két évi eredménytelen próbálkozás után szemléltető példaként és további érvként kiadta a „Településeink könyvtári ellátása 1968” című füzetet. Noha meg kellett alkudnia a szűkös anyagi lehetőségekkel és le kellett mondia a gépi feldolgozás előnyeire, a füzet megjelentetésével bizonyítani kívánta — talán sikerült is bizonyítani —, hogy lehetséges olyan összeállítás, amelyet *valamennyi könyvtár közvetlenül* tud hasznosítani. De ez a kiadvány csak szerény kísérlet. Ugyanis az összesítésbe fel kellene venni valamennyi adatot, amely a jelentésekben szerepel. Különböző értelme gyűjtésüknek sem. A *viszonyszámok* is nélkülözhetetlenek. Igaza van Könczöl Imrének, hogy kiszámításukat nem szabad a felhasználókra hárítani, mert ez ugyanannak a munkának sokszorososan párhuzamos elvégzését követeli. Felmerült az az igény is, hogy a községsorokon belül a központi illetve a nagy könyvtárakat külön-külön, továbbá a 3000–5000 lakosú községeket egyenként is be kell mutatni. Könnyű belátni, hogy ilyen adattömeg a kiadványt tízszeresére duzzasztaná. (Tovább növelné a terjedelmet, ha megvalósulna Könczöl Imre másik hasznos javaslata a *szak szervezeti könyvtárak* adatainak feldolgozásáról.) A mostani kiadvány elsősorban a *tanácsok könyvtár fenntartó felelősségét* igyekszik kidomborítani, rájuk próbál hatni.

A kiadvány előállításánál kötött kompromisszumból több olyan hiba fakadt, amely kétségkívül rontott az összeállítás hitelén. Az eredetileg elképzelt gépi feldolgozó munkát emberi erővel kellett helyettesíteni. Gépesítés esetén a most szokásos összesítő munkától is mentesültek volna a járási és megyei könyvtárosok. Az új kiadvány kézi előállítását következtében el kellett hagyni több ellenőrzési műveletet, amely az előforduló hibák 90%-át eleve kiküszöbölte volna.

Igy kerülhetett több hiba a kiadványba. Az esetek többségében a könyvtárak utólag módosították jelentésüket, de ezt már nem közölték a KMK-val. A feldolgozásban is fordult elő számolási hiba. Ennek azonban nincs nagy jelentősége akkor, ha ki-ki ellenőrzi a rá vonatkozó adatokat, és ha azok tévesek, kiigazítja a hibákat. A felfedezett hibák jelzését azonban néhányan elmulasztották, s így a tévedések csak Könczöl Imrének a kiadvány megjelenése után négy hónappal közölt elemzéséből derültek ki. A Heves megyei könyvtárak helyes adatai a következők:

Eger beiratkozott olvasóinak száma	5526
Gyöngyös beiratkozott olvasóinak száma	3634
Füzesabony beiratkozott olvasóinak száma	1344
Füzesabony látogatóinak száma	10 479
Füzesabony kölcsönzött köteteinek száma	35 323

A hibás *egri adatok* a jelentések budapesti feldolgozásakor keletkeztek. *Gyöngyösön* a kékestetői szanatórium könyvkölcsönzéseit egyben a beiratkozott olvasók számának is vették, a *Füzesabonyi Járási Könyvtár* kettős jelentést készített: a hat adat-szolgáltató hely számaiból összesítő jelentést is adott, így az adatok megduplázódtak.

Véleményünk szerint az érdekelt hálózati központoknak is nagyobb érdeklődést kell tanúsítaniok saját eredményeik iránt, és gondosabban kell vizsgálniok adataikat.

A tévedések természetesen valamit levonnak a kiadvány értékéből, de nem csökkentik úttörő érdemeit és jelentőségét. Bízunk abban, hogy az eredeti elképzelésnek megfelelő előállítás esetén az adatok megbízhatósága teljes, információs értéke pedig sokszoros lesz.